

W's

P A L L E N I E L S E N

SORT LYS

OG

HVIDT MØRKE

K U N S T F O R E N I N G E N

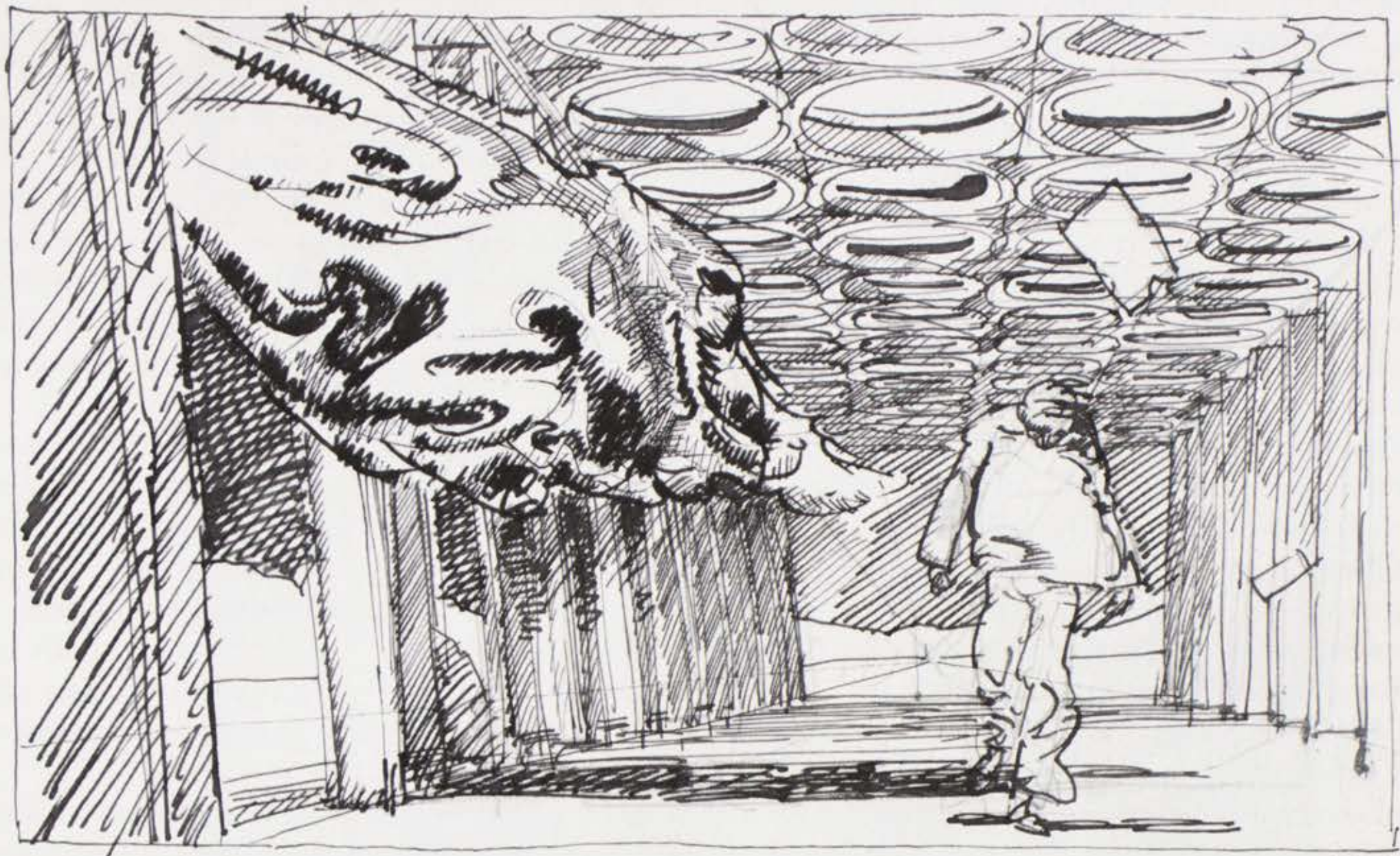
P A L L E N I E L S E N

SORT LYS
OG
HVIDT MØRKE

R E T R O S P E K T I V U D S T I L L I N G

24. MARTS - 22. APRIL 1990

K U N S T F O R E N I N G E N

„I rummet”, 1986, pen og blæk, 11,3×18,8.

USPECIFICEREREDE UDBRUD

Vi må ikke glemme, at når vi fastslår, at det forholder sig sådan og sådan med dette eller hint, er der tale om et postulat. Ingen har absolut ret og ingen har så til gengæld helt og aldeles uret. Men ved udførelsen af et kunstværk forlades enhver relativistisk mildhed, troens eensidighed hersker; vi kan ikke ligge i diskussion med en oplevelse og den form den kræver.

Jeg har valgt at tro på det billedkunstneriske

udtryk som en vigtig forbindelse mellem mennesker. Jeg har valgt at tro at dette liniestykke: _____ er kortere end dette: _____. Disse liniestykker oplever jeg som billedsproglige elementer i billedfladens verden, reelt målelige, men jeg oplever dem også som magiske udtryk. Et liniestykke kan være et punkt, der bevæger sig, men linien kan ligeledes optræde som størrelse, eller afbrudt, som taktrække. Liniestykket kan under sit forløb ændre retning og ka-

rakter, og fremtræde som rytme: langsom, hurtig, stigende, faldende, formomskrivende, rumskabende osv., osv.

Det er nogle af de sproglige fænomener, hvorved oplevelsen føres frem – og fører sig frem til synlig eksistens.

Hvis man mener, at det billedkunstneriske udtryk har fjernet sig fra enhver form for bearbejdelse og forfinelse, at billedkunsten i alle dele er et sprogløst fænomen, der kun får eksistens gennem sit håndgribelige materiale og sin udøvers gode vilje, har man dermed forkastet enhver form for belæring. Hvis det er tilfældet, må det siges, at billedkunsten indtager en særstilling blandt de menneskelige udtryksformer og derved forfalder til en grad af halstarrig åndelighed, som afskærer dens udøvere fra bearbejdningens frihed.

Man kan ikke undervise i talent, følsomhed og oplevelse, men man kan påpege nogle umiddelbart begribelige, konkrete muligheder for at synliggøre en oplevelse. Dette er, blandt andet, et akademis ansvar – at beskæftige sig med den særlige dynamik, der slumrer på fladen og i de billedkunstneriske elementer: form, farve, størrelse, rytme osv. – at trænge ind i midlernes inderste væsen: stregens, punktets, klattens osv.

Et akademi skal ustandselig fastholde de konkrete muligheder, som de billedkunstneriske elementer indebærer, til på billedfladen at give udtryk for menneskelige oplevelser og følelser.

Billedfladen giver først liv fra sig, når man har forstået, eller fornemmet, noget af dens indre lovmæssighed. Alle store kunstnere har dyb respekt eller intuition overfor fladens særlige karakter som geometrisk fænomen, dens endelighed, dens delinger og formater – dens sær-

lige indre klang.

Det undrer mig at mennesker, der bestemt forviser al form for mystik fra denne verden, samtidig er dybt overbevist om, at kunst er noget, der falder ned fra himlen. At der er tale om det i alle dele ubegribelige, som vi ingen indflydelse har på og som det sømmer sig dårligt at befamle. Billedkunstens sproglige muligheder og love afvises tit med den samme lidt fornærmede vrede, som bliver okkulte fænomener til del.

Giver vi afkald på at komponere, give vores budskab form, det vil sige åndelig realitet og er vi uden kendskab til, har vi ikke oplevet fortidens og nutidens kolossale forsøg og bedrifter, hvad angår henvendelse til andre mennesker, – har vi, selvfølgelig, ikke svært ved at afvise kunsten, få den ned på jorden, at få den tilintet-gjort! Bare ikke tro, at noget, når alt kommer til alt, er noget.

Er vi begyndt at se, som man ønsker vi skal se, med forbrugerøjne, med den fotografiske, illusionistiske reklamekunsts øje.

En del billedkunst er drejet over imod at blive en konstatering, en slags overføringsbilleder, der så valgfrit som muligt overføres, netop overføres, til billedfladen. Det hænger nok sammen med den almindelige villighed til at acceptere »kendsgerninger« og »nødvendigheder«. Man sanser sig frem, bruger kun en del af de menneskelige egenskaber og udfra dette del-synspunkt kan man skyde skylden på de andre dele.

Formgivning har intet med kunst at gøre – billedhuggere skal ikke lave biler. Kunstnere skaber udfra et indre behov, formgivere udfra et ydre krav.

Så længe vi kun ser udfra een eller anden holdning er der ikke fare på færde. Billedkunst

260 Føjet tryk

PN/63

Fra „Den fortryllede by”, (260), 1953-56, linoleumssnit. Hel størrelse.

med samfundsomvæltende sigte er uskadelig, hvis dens billedmæssige udtryk er for ringe, i dybeste forstand usynligt. Billeder af den art lader sig let indpasse i en stand i det store supermarked – »Sådan noget fører vi osse« ...

Tro ikke på støjsenderen frem for musikken. Musikken er stærkere, fordi den påvirker flere dele af mennesket; vi er ikke objekter, der skal slås flade, men enheder, der skal bringes til at svinge, til at tone.

Vagtsomhed er godt, mistanke mindre godt, da den fører til mistillid til andres reelle hensigter, og brug af insinuationen som våben. Mistanken ønsker egentlig ikke at opklare, men kun at »skyde i skoene«.

Noget optimistisk: Den militære tankegang lader sig ikke tolke kunstnerisk på anden måde end ved afstandtagen. En af menneskets fineste registrering har kaldt tingene ved deres rette navn. Der kommer ingen oprustningskantater. Til tjeneste står kun reklamen og underholdningsindustrien; det er farligt nok, men ikke uopretteligt.

Disse fordrag er ikke et forsøg på at forklare, hvordan de forskellige har båret sig ad, men et forsøg på at se: Hvad der er at se! At lade øjet følge de retninger og bevægelser, der er at se, møde disse pulsslæg, som det indre eller egentlige indhold iklæder sig. Den indre klang er ikke mindre hos Zurbaran end hos Kandinsky: den yderste tingslighed og den yderste abstraktion.

Modellen: Vi er øjenkunstnere og det er gennem øjet vi oplever, derfor kan vi ikke ganske slå os til tåls med noget vi har hørt om – noget må også ses. Desuden får vi den nyttige oplevelse at stå alene overfor virkeligheden. Her kan vi ikke undslippe – alt omtrentligt og overfladisk afsløres øjeblikkelig, når vi står overfor

modellen. Hertil kommer, at vi direkte oplever hvad det vil sige at tegne: som vi *selv* tegner.

Jeg har altid undret mig over den monstrøse selvtillid, grænsende til sorgløshed, der præger mange billedkunstnere. Naturvidenskaben kan ikke tillade sig at mene, at vi såmænd allesammen er naturvidenskabsmænd.

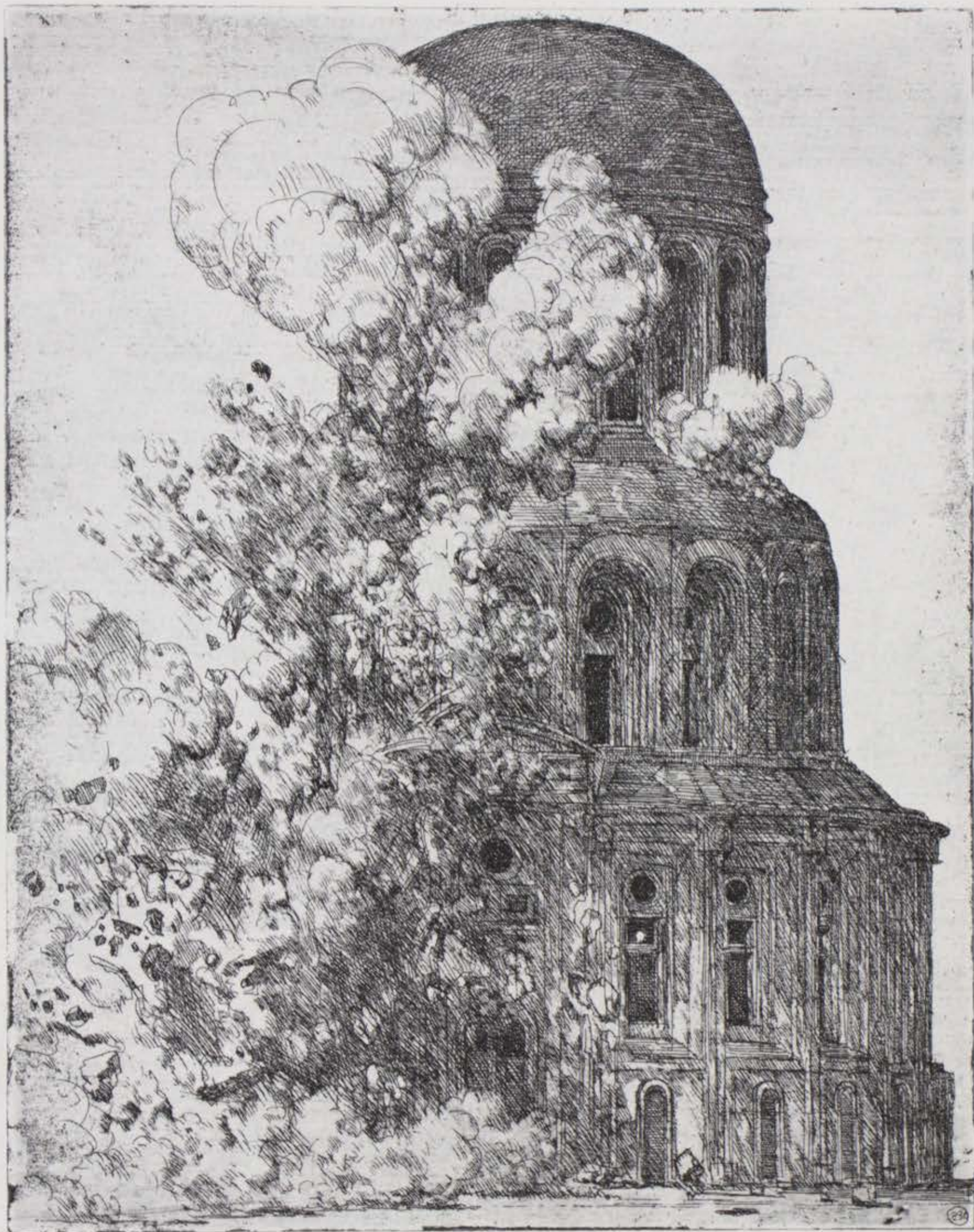
Organisationsarbejde må ikke anses for en mindreværdig beskæftigelse, – der er i lige høj grad tale om et kald. Men, mærkeligt nok, har udøverne af dette kald en trang til at påføre andre, der ikke har sans eller evner for dette kald dårlig samvittighed, beskyldte dem for egoisme og bebrejde dem at de ikke har samme fornøjelse af dette vigtige arbejde, som de selv. Der er en umættelighed i kravene; man fortjener ikke ros for at beskæftige sig med det, der interesserer een.

Der er en risiko for, at vi i stedet for et lidenskabeligt, værdiladet forhold til tilværelsen får et sagligt, interesseret panelforhold til verden, som kan medføre et nyt tyranni, gennemført ud fra de bedste hensigter af mennesker der på ingen måde frygter den yderste retfærdighed.

Pas på dem, der har de rigtige meninger; og ikke andet!

Der gælder ingen regler – joh, engang imellem.

Billedkunstskolernes blad (1973)

(230) Eget-fykn. Arkiv

PN/82

Fra „Fuga”, (230), 1982, radering, 16,7×13,2.